

REYKJANES-SVARTSENGI, 220 kV HÁSPENNULÍNA, GRINDAVÍK OG REYKJANESBÆ

Úrskurður Skipulagsstofnunar um mat á umhverfisáhrifum

1. INNGANGUR

Skipulagsstofnun hefur fengið til athugunar lagningu 220 kV háspennulínu frá Reykjanesi að Svartsengi, Grindavík og Reykjanesbæ, samkvæmt lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdaraðili: Hitaveita Suðurnesja.

Framkvæmd kynnt í matskýrslu: Lagning um 14 km langrar háspennulínu ásamt uppsetningu mastra með um 350 m millibili frá nýju tengivirki við jarðgufustöð á Reykjanesi að nýrri aðveitustöð við háspennulínuna er liggur frá Svartsengi að Fitjum um 5 km norðan við orkuverið í Svartsengi og gerð um 10 km vegslóðar á línuleiðinni.

Markmið framkvæmdar: Að flytja raforku frá fyrirhuguðu varmaorkuveri á Reykjanesi til notkunar á þjónustusvæði Hitaveitu Suðurnesja og víðar í framtíðinni.

Athugun Skipulagsstofnunar: Þann 17. janúar 2003 tilkynnti Hitaveita Suðurnesja framkvæmdina til Skipulagsstofnunar. Framkvæmdin var auglýst opinberlega þann 29. janúar 2003 í Lögbirtingablaðinu og Morgunblaðinu. Matskýrslan lá frammi til kynningar frá 29. janúar til 12. mars 2003 á skrifstofum Grindavíkurbæjar og Reykjanesbæjar, á bókasöfnunum í Grindavík og Reykjanesbæ í Þjóðarbókhöðunni og hjá Skipulagsstofnun. Matskýrslan var aðgengileg á Netinu: www.lh.is. Leitað var umsagnar Grindavíkurbæjar, Reykjanesbæjar, Ferðamálaráðs, Fornleifaverndar ríkisins, Heilbrigðiseftirlits Suðurnesja, iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins, Löggildingarstofu og Umhverfisstofnunar. Á kynningartíma bárust engar athugasemdir.

Gögn lögð fram við athugun Skipulagsstofnunar:

Matskýrsla: Hitaveita Suðurnesja. Reykjavík-Svartsengi. Háspennulína, 220 kV. Mat á umhverfisáhrifum. Matskýrsla. Línuhönnun, verkfræðistofa, 10. janúar 2003. Viðaukar með matskýrslu.

Önnur gögn: Svör framkvæmdaraðila við umsögnum dags. 5. mars 2003.

2. UMSAGNIR

Umsagnir bárust frá:

Grindavíkurbæ með bréfi dags. 27. febrúar 2003.

Reykjanesbæ með bréfi dags. 14. febrúar 2003.

Ferðamálaráði með bréfi dags. 25. febrúar 2003.

Fornleifavernd ríkisins með bréfi dags. 18. febrúar 2003.

Heilbrigðiseftirliti Suðurnesja með bréfi dags. 10. febrúar 2003.

Iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti með bréfi dags. 24. febrúar 2003.

Löggildingarstofu með bréfi dags. 5. febrúar 2003.

Umhverfisstofnun með bréfi dags. 4. mars 2003.

3. ATHUGASEMDIR

Engin athugasemd barst á kynningartíma.

4. UMHVERFISÁHRIF FRAMKVÆMDAR SAMKVÆMT FRAMLÖGÐUM GÖGNUM VIÐ ATHUGUN SKIPULAGSSTOFNUNAR

4.1 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Í matsskýrslu er kynnt lagning um 14 km langrar háspennulínu frá tengivirki við fyrirhugað varmaorkuver á Reykjanesi að nýrri aðveitustöð við háspennulínuna Svartsengi-Fitjar, um 5 km norðan við Svartsengi. Málspena háspennulínunnar verður 220 kV, en hún verður í fyrstu rekin á 132 kV spennu. Á línuleiðinni verða notuð stöguð stálröramöstur annað hvort svokölluð M-möstur eða V-möstur og verða að meðaltali um 350 m á milli mastra. Við varmaorkuverið á Reykjanesi verður byggt hús yfir spenna og tengivirki og við háspennulínuna Svartsengi-Fitjar verður byggð aðveitustöð. Leggja þarf um 10 km langa vegslóð meðfram línustæðinu og að möstrum á línuleiðinni. Stefnt er að því að framkvæmdir við línuna geti hafist á árinu 2004 og að þeim verði lokið árið 2005. Þessar tímasetningar eru þó háðar hraða á virkjunarframkvæmdum og þróun orkumarkaðar. Áætlaður kostnaður við lagningu háspennulínunnar er um 300 Mkr.

Samkvæmt matsskýrslu verður línan fyrsta skrefið í uppbyggingu 220 kV flutningskerfis á Suðurnesjum. Fyrirhugað er að hefja rafmagnsframleiðslu með gufuafli í varmaorkuveri á Reykjanesi og síðar er einnig fyrirhugað að virkja jarðhita í Trölladyngju. Þessi áform geri það að verkum að byggja þarf upp nýtt raflínukerfi.

4.1.1 Lega háspennulínu

Í matsskýrslu kemur fram að frá tengivirki á iðnaðarsvæði á Reykjanesi að suðurenda Sýrfells verði lagður jarðstrengur, að hámarki 1 km vegalengd, m.a. vegna óæskilegra áhrifa af gufuútblestri á háspennulínur og verði jarðstrengurinn allur innan iðnaðarsvæðisins. Fram kemur að loftlínán liggi þaðan til norðausturs meðfram Sýrfelli, fyrst yfir yngra Sýrfellshraun sem sé talsvert sandorpið en fremur slétt og síðan Tjaldstaðagjáhraun, sem sé mun grófara og ósléttara apalhraun en einnig nokkuð sandorpið. Línán muni fara yfir lítinn hluta af Klofningahrauni sem sé sambærilegt apalhraun og áfram til norðausturs eftir sigdæld, Haugsvörðugjá-

Hrafnagjá, sem stefni austan við Sútur sunnan Stapafells. Á þessum kafla muni línan liggja lágt í landinu um fremur slétt, talsvert gróid forsögulegt hraun frá dyngjunni Sandfellshæð. Línan muni síðan sveigja til austurs á milli Stapafells og Þórðarfells, um hálfgróin hraun sunnan Rauðamels að fyrirhugaðri aðveitustöð við háspennulínuna á milli Svartsengis og Fitja. Fram kemur að við burðarþolshönnun línunnar verði uppfylltar íslenskar og alþjóðlegar kröfur og ennfremur kröfur um fjarlægð víra frá jörð. Byggingarbann verði á um 60 m breiðu belti eftir línuleiðinni eða alls á um 84 ha svæði.

4.1.2 Möstur og línugerð

Í matsskýrslu kemur fram að gert sé ráð fyrir að reisa 43 möstur á línuleiðinni og að um 0,4 ha fari undir mastrastæði. Notuð verði stöguð stálróramöstur, annað hvort svokölluð M-möstur eða V-möstur en hornmöstur verði sennilega þrjár stagaðar stálrórasúlur. Hæð þeirra verði 15 til 26 m upp í þverslá sem verði u.þ.b. 20 m löng og verði um 2,7 m há jarðvírseyru ofan á þverslánni. Efst á möstrunum, ofan við slána, verði tveir jarðvírar eða eldingavarar sem verði jarðtengdir. Reiknað sé með um 200-400 m á milli mastra, en algengasta mastrabil verði um 350 m.

4.1.3 Aðveitustöð og tengivirki

Í matsskýrslu kemur fram að við varmaorkuverið á Reykjanesi verði byggt stálgrindarhús yfir spenna og tengivirki í áföngum og að byggingu aðveitustöðvar við háspennulínuna frá Svartsengi til Fitja verði einnig áfangaskipt. Aðveitustöð fyrir 132 kV sé fyrirhuguð um 16 m há og 34 m löng en hús vegna 220 kV hlutans geti orðið allt að 24 m hátt og 52 m langt.

4.1.4 Efnistaka og vegslóðir

Í matsskýrslu kemur fram að gert sé ráð fyrir að efnismagn til slóðagerðar og í plön við möstur verði um 40.000 m³ og verði efni tekið úr opnum námum í Stapafelli, Rauðamel og Melhól. Einnig þurfi hugsanlega fyllingarefni að undirstöðum og stagfestum. Fram kemur að á um 3 km kafla næst Reykjanesi verði notast við núverandi slóð, sem liggi yfir Tjaldstaðagjáhraun og hjá Sýrfelli. Lítillega þurfi að lagfæra slóðina með ofaniburði og leggja hliðarslóðir að möstrum. Þaðan þurfi að leggja um 10 km langa, 4-5 m breiða, malarborna slóð samhliða línuleiðinni, til aðkomu að öllum möstrum. Fram kemur að umfang lands sem fari undir nýjar slóðir sé áætlað um 5,5 ha. Við hvert turnstæði verði útbúið um 10 x 10 m plan. Fram kemur að reynt verði að leggja slóðina sem mest ofan á landið án ýtingar og ekki verði ýtt á svæðum utan slóðar. Sneitt verði hjá úfnum hraunsvæðum eftir því sem tók eru á og ræsi verði sett þar sem þess gerist þörf. Ákveðið verði í samráði við landeigendur, sveitarfélög og Umhverfisstofnun hvort slóðin verði höfð opin til almennrar umferðar að framkvæmdum loknum.

4.1.5 Aðrir kostir

Í matsskýrslu kemur fram að á undirbúningstíma framkvæmdarinnar hafi verið skoðuð önnur línuleið, svokölluð Eldvarpaleið og sá kostur að leggja háspennulínuna sem jarðstreng alla leið. Framkvæmdaraðili hafi fallið frá Eldvarpaleið sem valkosti vegna sjónrænna áhrifa og jarðstreng vegna kostnaðar og sé umfjöllun í matsskýrslu einungis til samanburðar við valkost framkvæmdaraðila.

Núllkostur. Í matsskýrslu kemur fram að núllkostur feli það í sér að ekki verði byggð ný háspennulína og því ekki hægt að flytja raforku frá Reykjanesi. Þetta hafi í för með

sér að raforkuframleiðsla með jarðhita á Reykjanesi verði ekki framkvæmanleg við núverandi aðstæður, enda engir notendur svo mikillar orku á iðnaðarsvæðinu.

4.2 ÁHRIF Á MENN OG SAMFÉLAG

4.2.1 Sjónræn áhrif

Í matsskýrslu kemur fram að helstu umhverfisáhrif af lagningu 220 kV háspennulínu verði sjónræn áhrif af línunni sjálfri og vegslóð. Fram kemur að sjónræn áhrif línunnar hafi verið metin með því að færa línuna inn á ljósmyndir í landlíkani og hafi verið valin sjónarhorn frá fjölförnum stöðum. Valið hafi verið að horfa frá svæðinu við Bláa lónið og af Þjóðveginum til Grindavíkur ásamt sjónarhorni af veginum milli Hafna og Reykjanes, norðan Sýrfells og einnig frá veginum frá Reykjanesi til Grindavíkur, sunnan Sýrfells. Á þessum vegum sé gert ráð fyrir að flestir verði á ferð í nágrenni við línuna. Fram kemur að línuleiðin verði áberandi frá fáeinum stöðum á Reykjanesbraut og Grindavíkurvegi en einkum sé um áhrif í fjarska að ræða. Sjónræn áhrif frá Bláa lóninu verði hins vegar óveruleg. Sjónræn áhrif línunnar séu nánast engin af veginum norðan Sýrfells. Ekki sjáist til línunnar norðaustan Sýrfells þegar horft sé frá veginum milli Hafna og Reykjanes, enda beri Tjaldstaðagjárhraun á milli. Hins vegar sjáist línán greinilega sunnan Sýrfells á leiðinni frá Reykjanesi til Grindavíkur en sjónræn áhrif hennar dvíni hratt með fjarlægð. Fram kemur að nokkur sjónræn áhrif hljótist af slóðagerð en að slóðin verði helst sýnileg úr lofti eða þegar horft sé eftir línuleiðinni. Til að draga úr sjónrænum áhrifum verði slóðirnar felldar vel að landinu og gengið snyrtilega frá þeim.

4.2.2 Landnotkun

Skipulag. Fram kemur í matsskýrslu að fyrirhuguð háspennulína muni öll liggja innan marka Grindavíkurbæjar þar til komið sé inn á iðnaðarsvæðið á Reykjanesi, en á því svæði hafi bæði Reykjanesbær og Grindavík lögsögu. Unnið sé að deiliskipulagi iðnaðarsvæðisins sem feli m.a. í sér staðsetningu fyrirhugaðs tengivirkis og jarðstrengs en gert sé ráð fyrir að fyrirhuguð loftlína muni ná að mörkum iðnaðarsvæðisins. Fram kemur að gert sé ráð fyrir fyrirhugaðri línuleið í staðfestu Aðalskipulagi Grindavíkur 2000-2020.

Grunnvatn og vatnsvernd. Fram kemur í matsskýrslu að verulegar skorður hafi þegar verið settar við landnotkun á framkvæmdasvæðinu vegna ríkrar vatnsverndar. Meginhluti þess svæðis sem fyrirhuguð háspennulína liggja um sé á grannsvæði og austast liggja línán rétt norðan umfangsmikils brunnsvæðis í Lágum. Í aðalskipulagi Grindavíkur sé kveðið á um að heimilt verði að byggja nýja háspennulínu á vatnsverndarsvæðinu og sé það frávik frá reglum um brunnsvæði skv. reglugerð nr. 533/2001 um breytingu á reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns. Fram kemur að hugsanleg áhrif fyrirhugaðrar framkvæmdar á nytjavatn geti einkum orðið í tengslum við notkun vinnuvéla við byggingu línunnar, umferðar og slysa í meðförum olíuefna. Þá geti mengunarslys orðið við vinnubúðir og athafnasvæði verktaka. Fram kemur að fyrirhuguð háspennulína muni að mestum hluta liggja um svæði þar sem grunnvatnsstraumur liggja frá núverandi vatnsbólum og minnki það líkur á mengun neysluvatns vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Fram kemur að reynt verði að koma í veg fyrir olíuslys á framkvæmdatíma með því að setja í útboðsgögn skilyrði um meðferð og geymslu á olíu og ástand véla. Birgðastöðvar fyrir olíu eða önnur mengandi efni verði ekki leyfðar á vatnsverndarsvæðum. Ekki verði leyft að hafa varanlegar vinnubúðir á vatnsverndarsvæðinu og gerðar verði strangar kröfur um

frágang tímabundinna vinnubúða, einkum varðandi meðferð á frárennsli og sorpi. Ennfremur verði sú krafa gerð að verktaki geri aðgerðaáætlun vegna hugsanlegs mengunarslyss.

Útivist og ferðamennska. Í matsskýrslu kemur fram að fyrirhuguð línuleið muni liggja um svæði á náttúruminjaskrá með eldstöðvum frá nútíma sem séu dæmigerðar fyrir eldvirkni á Reykjanesskaga. Land á línuleiðinni hafi einkum verið notað til útivistar og ferðamennsku og sé hvergi í nágrenni íbúðarbyggðar. Fjórar merktar eða vel þekktar gönguleiðir liggja um áhrifasvæði fyrirhugaðra framkvæmda en ekki séu til tölur um árlegan fjölda göngumanna en talið sé að þeim fjölgi jafnt og þétt. Eitthvað sé um skipulagðar gönguferðir. Fram kemur að línán verði vel sýnileg göngufólki sem leið eigi um svæðið því land sé flatt og mishæðalítið. Áhrif línunnar á ferðaþjónustu verði hverfandi meðan ekki verði veruleg breyting á ferðamynstrinu.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að aðráttarafl svæðisins fyrir ferðamenn felist að stærstum hluta í ósnortinni náttúru og stórbrotnu landslagi. Því muni framkvæmdin tvímælalaust spilla upplifun þeirra. Sjónrænum áhrifum af framkvæmdinni hafi þó verið stillt í hóf eins og kostur sé með línuvali. Vegna fyrirhugaðra orkuflutninga sé ljóst að ekki verði komist hjá lagningu háspennulínu um svæðið og geti Umhverfisstofnun samsinnt því að aðalvalkostur framkvæmdaraðila muni valda minna raski en sá valkostur sem kynntur er til samanburðar í matsskýrslu á þeim forsendum að áhrif á útivist og ferðamennsku verði minni og að línán fari um svæði sem orðið hefur fyrir talsverðri röskun vegna efnistöku og slóðagerðar s.s. við Stapafell og Súlur. Að mati stofnunarinnar verði áhrif línunnar ásættanleg með þeim mótvægisáðgerðum sem fyrirhugaðar séu. Umhverfisstofnun telur að ekki eigi að opna fyrirhugaðar vegslóðir fyrir bílaumferð þar sem hætt sé við því að útivistargildi svæðisins spillist og leiða megi að því líkum að með opnun svæðisins og aukinni umferð aukist líkur á utanvegarakstri.

4.2.3 Rafsvið og segulsvið

Í matsskýrslu kemur fram að útreikningar á rafsviði fyrirhugaðrar háspennulínu miðað við tiltekna staðsetningu og fjarlægð sýni að rafsvið í kV/m sé langt innan þeirra evrópsku staðalmarka sem Íslendingar styðjast oftast við. Fram kemur að segulsviðsstyrkur verði mjög lítill og langt innan marka sem forstaðlar og viðmið setji.

4.2.4 Rekstraröryggi og náttúruvá

Í matsskýrslu kemur fram að ekki sé til staðar varalína ef fyrirhuguð háspennulína bili. Afhendingaröryggi raforku á Suðurnesjum muni engu að síður aukast þar sem hægt verði að flytja orku um aðveitustöðina á Fitjum frá gufuafsstöðinni á Reykjanesi ásamt stöðinni í Svartsengi inn á þjónustusvæði Hitaveitunnar, óháð orkuflutningi frá kerfi Landsvirkjunar um Suðurnesjalínu. Fram kemur að hægt sé að auka rekstraröryggi línunnar en því séu takmörk sett því auk mikils kostnaðarauka verði umhverfisáhrif verulega meiri vegna aukins fjölda og meira umfangs mastra. Fram kemur að við hönnun línunnar verði tekið tillit til ísingar og vindálags, snjóþyngsla, eldingarhættu og seltu og byggt verði á reynslu og upplýsingum um ofangreinda þætti sem fyrir liggja um rekstur Suðurnesjalínu og háspennulínu frá Svartsengi að Fitjum.

Fram kemur í matsskýrslu að eldvirkni á Reykjanesskaga tengist eldstöðvakerfum sem liggja í svipaða stefnu og línán. Síðast hafi gosið á svæðinu á 13. öld en ekki sé talið mjög líklegt að gos verði á línustæðinu á endingartíma línunnar því gosvirkni virðist vera í hámarki á um 1000 ára fresti. Fram kemur að háspennulínur þoli vel

stóra jarðskjálfta vegna þess hve létt möstrin séu. Fyrirhuguð lína liggi á sama virka jarðskjálftasvæði og því sem Suðurlandsskjálftarnir eigi upptök sín á en engar skemmdir hafi orðið á línunum Hitaveitu Suðurnesja við Suðurlandsskjálftana sumarið 2000. Fram kemur að á grundvelli fenginnar reynslu á svæðum með veikari yfirborðslög og stærri jarðskjálfta en reiknað sé með á fyrirhugaðri línuleið telji framkvæmdaraðili að fullt tillit sé tekið til áraunar af jarðskjálftum við hönnun línunnar.

4.3 ÁHRIF Á GRÓÐUR OG DÝRALÍF

4.3.1 Gróður

Í matsskýrslu kemur fram að gróður sé einsleitur á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði. Mest sé um móa, hraun, holt og mela. Á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði hafi ekki fundist sérstæðar eða sjaldgæfar tegundir plantna á landsvísu. Fram kemur að við lagningu raflínu verði allnokkur röskun á gróðri, aðallega vegna lagningar vegslóðar. Við slóðargerð verði öllu raski haldið í lágmarki og reynt að koma í veg fyrir að jarðvegsrof hefjist vegna hennar. Núverandi slóð verði notuð þar sem unnt sé og reynt verði að halda gerð hliðarslóða í lágmarki. Að framkvæmdum loknum verði sáð í öll sár og í slóðina þar sem ástæða þyki til og leitað verði ráðgjafar sérfræðinga um tegundaval.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að framkvæmdir við línulögn muni ekki hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér á gróður og að þær mótvægisáðgerðir sem getið sé um í matsskýrslu um áhrif á plöntutegundir og gróðurfar séu fullnægjandi.

4.3.2 Fuglar

Í matsskýrslu kemur fram að heiðlóa sé langalgengasti mófuglinn á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði, allt að helmingur varpfugla sums staðar. Þúfutittlingur, spói og steindepill hafi einnig verið algengir. Engir fuglar á válista séu í beinni hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Fram kemur að áflugshætta vegna fyrirhugaðrar línu sé ekki talin mikil en rannsóknir skorti þó á flugleiðum fugla á fyrirhugaðri línuleið. Helst sé talið að áflugshætta geti verið á þeim hluta línunnar sem sé í nágrenni Sýrfells þar sem þéttar byggðir krúu og máfa séu í grenndinni. Auk áflugshættu geti rask sem fylgi slóðargerð og aukin truflun þar sem óraskað land opnast fyrir umferð ökutækja haft áhrif á fugla. Fram kemur að vaktað verði hvort í ljós komi staðir þar sem áflug fugla verði mikið. Komi slík hættusvæði í ljós verði prófað að merkja hluta línunnar með fuglafælum.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að þar sem fyrirhuguð háspennulína liggi nærri mikilvægum fuglasvæðum, sérstaklega við syðri enda hennar, sé full ástæða til að áflug fugla verði vaktað og línun merkt ef sérstök hættu verði á áflugi. Umhverfisstofnun telur að vöktun yfir 5 ára tímabil myndi skila mikilvægum upplýsingum til framkvæmdar- og umsagnaraðila um hvernig haga eigi framkvæmdum sem þessum með tilliti til fuglalífs.

4.4 ÁHRIF Á MENNINGARMINJAR

Í matsskýrslu kemur fram að á fyrirhuguðu áhrifasvæði framkvæmdarinnar hafi fundist 7 staðir með 45 fornleifum en engar fornleifanna séu friðlýstar. Meðal annars

sé um að ræða 4 fornleiðir, Skipsstíg, Prestastíg, Árnastíg og ónefnda leið með mörgum vörðum. Af þessum sjö stöðum hafi fornleiðirnar talsvert minjagildi í heild sinni og séu taldar vera í mikilli hættu vegna fyrirhugaðrar mannvirkjagerðar, fyrst og fremst vegna slóðalagningar, þar sem vegslóðin liggir þvert yfir leiðirnar og raski þeim. Fram kemur að við slóðalagningu yfir fornleiðinar verði þess gætt að aðeins sé fyllt með hentugu fylliefni og að raski verði haldið í lágmarki. Við aðra mannvirkjagerð verði að öðru leyti tekið tillit til fornleifa.

Fornleifavernd ríkisins telur að framkvæmdaraðili geri nægilega grein fyrir þeim mótvægisáðgerðum sem fyrirhugaðar séu í því skyni að draga úr áhrifum framkvæmda á fornleifar. Ennfremur telur stofnunin að skráning Fornleifafræðistofnunar á fornum leiðum og vörðum þeim tengdum sé fullnægjandi rannsókn eins og henni er lýst í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila. Lögð er áherslu á að þar sem línuvegur fari yfir hinar fornu leiðir sé nauðsynlegt að jarðrask verði sem minnst og veglagningu hagað á þann hátt að mól verði lögð ofan á ósnerta jörð. Bent er á að allt rask á fornleifum er háð leyfi Fornleifaverndar ríkisins skv. Þjóðminjalögum nr. 107/2000.

4.5 ÁHRIF Á LANDSLAG OG JARÐMYNDANIR

Í matsskýrslu kemur fram að lagning háspennulínu og slóðar geti rofið ásýnd núverandi landslagsheildar einkum þar sem línun verði mjög sýnileg. Þessi áhrif séu í lágmarki á fyrirhugaðri línuleið sem hafi sömu stefnu og brotasvæði sem skipti landslaginu með náttúrulegum hætti. Hluti línunnar við Sýrfell og kaflinn frá Stapafelli að Fitjalínu fylgi ennfremur núverandi mannvirkjabeltum. Engu að síður muni ásýnd lands breytast á framkvæmdasvæðinu vegna slóðagerðar og með tilkomu línunnar. Fram kemur að fyrirhuguð línuleið liggja nánast öll um hraunfláka Reykjanesskagans að undanskildum syðsta hluta hennar sem liggja utan í móbergsfjallinu Sýrfelli á milli hrauns og hlíðar. Þar liggja línuleiðin rétt neðan ungs gígs sem hraun hafi runnið frá um hrauntröð, til suðurs frá fjallinu. Fram kemur að hraunin séu misgömul og af mismunandi gerð. Við norðurenda Sýrfells séu ung, nokkuð sandorpin apalhraun en norðar taki við slétt, eldri helluhraun sem séu runnin frá dyngjunni Sandfellshæð. Fram kemur að áhrif á jarðmyndanir geti helst orðið af völdum jarðrasks við slóðagerð, jarðvinnu við undirstöður mastra og við efnistöku til slóðagerðar. Áhrifin verði fyrst og fremst á laus yfirborðslög og apalhraun en rask á sléttu helluhraun verði í lágmarki. Jarðfræðileg þýðing hraunflákanna felist einkum í heildarmyndinni og skerðist hún óverulega við línulögnina. Fram kemur að helstu mótvægisáðgerðir sem fyrirhugaðar séu til að minnka áhrif á jarðmyndanir felist í að forðast verði að ryðja slóð um hraunsvæði með jarðýtum og fyllingum beitt eins mikið og kostur sé, ekki verði leyfðar ýtingar utan endanlegrar slóðar og þess verði gætt að hrauntröð við Sýrfell verði ekki spillt. Ennfremur verði öll efnistaka úr opnum námum.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að á Reykjanesi sé verið að vernda svæði sem sé framhald Reykjaneshryggjarins á landi og þær stórbrotu jarðfræðiminjar sem einkenni svæðið. Óumflýjanlegt sé að jarðfræðiminjar verði fyrir talsverðum áhrifum við fyrirhugaðar framkvæmdir. Svæði sem fyrirhuguð háspennulína liggja um samkvæmt aðalvalkosti framkvæmdaraðila hafi hins vegar orðið fyrir talsverðri röskun nú þegar og telji Umhverfisstofnun því ekki að jarðfræðiminjar svæðisins muni verða fyrir umtalsverðum umhverfisáhrifum, enda verði þess gætt að haga framkvæmdum þannig að komist verði hjá óþarfa spjöllum.

5. NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Hitaveita Suðurnesja hefur tilkynnt til athugunar, samkvæmt lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum, lagningu 220 kV háspennulínu, Reykjanes-Svartsengi, í Grindavíkurbæ og Reykjanesbæ ásamt uppsetningu mastra, byggingu nýs tengivirkis og nýrrar aðveitustöðvar og gerð um 10 km vegslóðar á línuleiðinni. Markmið framkvæmdarinnar er að flytja raforku frá fyrirhuguðu varmaorkuveri á Reykjanesi til notkunar á þjónustusvæði Hitaveitu Suðurnesja. Stefnt er að því að framkvæmdir við línuna geti hafist á árinu 2004 og að þeim verði lokið árið 2005.

5.1 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Samkvæmt framlögðum gögnum framkvæmdaraðila er fyrirhuguð lagning um 14 km langrar, 220 kV háspennulínu frá nýju tengivirki við fyrirhugað varmaorkuver á iðnaðarsvæðinu á Reykjanesi að aðveitustöð sem fyrirhugað er að reisa við háspennulínuna Svartsengi-Fitjar, um 5 km norðan við Svartsengi. Á línuleiðinni verða útbúin um 100 m² plön fyrir um það bil 40 möstur sem fyrirhugað er að reisa með um 350 m millibili og ennfremur verður lögð um 10 km löng vegslóð meðfram línustæðinu og að möstrum. Efnismagn til slóða- og plangerðar verður um 40.000 m³ og verður efni tekið úr opnum námum í Stapafelli, Rauðamel og Melhól. Í matsskýrslu er gerð grein fyrir annarri línuleið, svokallaðri Eldvarpaleið og þeim kosti að línun verði lögð sem jarðstrengur alla leið. Samkvæmt matsskýrslu telur framkvæmdaraðili ofangreinda kosti ekki raunhæfa og eru þeir einungis kynntir til samanburðar við valkost framkvæmdaraðila.

5.2 ÁHRIF Á MENN OG SAMFÉLAG

5.2.1 Sjónræn áhrif og áhrif á útivist og ferðamennsku

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að miðað við sjónarhorn frá þjóðvegum, þar sem gera meg ráð fyrir að flestir verði á ferð í nágrenni fyrirhugaðs línustæðis, muni háspennulínan sjást greinilega sunnan Sýrfells, m.a. frá veginum á milli Reykjanes og Grindavíkur. Línan sjáist frá nokkrum stöðum úr fjarska frá Reykjanesbraut og Grindavíkurvegi en sé ekki sjáanleg af veginum milli Hafna og Reykjanes. Þess fyrir utan verði háspennulínan vel sýnileg göngufólki af þeim 4 gönguleiðum sem línuleiðin þveri.

Skipulagsstofnun metur vægi sjónrænna áhrifa út frá þeim breytingum sem verða á upplifun fólks á umhverfinu sem framkvæmd kann að valda með beinum hætti. Fyrirhuguð háspennulína mun liggja um svæði fjarri íbúðarbyggð en sem er að hluta til ósnortið og í nágrenni vinsælla ferðamannasvæða. Skipulagsstofnun telur að fyrirhuguð framkvæmd hafi fyrst og fremst töluverð áhrif á upplifun gangandi vegfarenda á ósnortið umhverfi í grennd við háspennulínuna. Ekki eru fyrirbyggjandi tölur um árlegan fjölda göngufólks en samkvæmt framlögðum gögnum framkvæmdaraðila er sá fjöldi vaxandi. Ennfremur telur stofnunin ljóst að sýnileiki línunnar frá veginum sunnan Sýrfells komi til með að hafa töluverð áhrif á upplifun ferðamanna sem eigi þar leið um, miðað við núverandi aðstæður. Skipulagsstofnun tekur undir umsögn Umhverfisstofnunar að hætt sé við að gildi svæðisins til útivistar rýrni með aukinni umferð verði fyrirhugaðar vegslóðir opnaðar fyrir almennri bílaumferð.

5.2.2 Áhrif á neysluvatn

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að meginhluti fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis sé innan vatnsverndarsvæða en að grunnvatnsstraumur á framkvæmdasvæðinu liggi frá núverandi vatnsbólum. Hugsanleg áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á neysluvatn geti orðið af völdum megnunarslyss við notkun vinnuvéla, við vinnubúðir eða á athafnasvæði verktaka.

Skipulagsstofnun telur að þær mótvægisáðgerðir sem kynntar eru í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila og gerð er grein fyrir í kafla 4.2.2 í úrskurði þessum séu til þess fallnar að draga úr líkum á mengun neysluvatns í tengslum við fyrirhugaðar framkvæmdir.

5.3 ÁHRIF Á JARÐMYNDANIR OG LANDSLAG

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að fyrirhugað framkvæmdasvæði sé að mestu hulið nútímahraunum og sé á náttúruminjaskrá. Jarðfræðileg þýðing hraunanna felist einkum í heildarmynd þeirra sem skerðist óverulega við fyrirhugaða lagningu háspennulínu en þó sé ljóst að ásýnd svæðisins breytist við slóðagerð og tilkomu línunnar.

Þrátt fyrir að fyrirhuguð háspennulína muni liggja frá svæði sem er skipulagt sem iðnaðarsvæði með tilheyrandi mannvirkjum telur Skipulagsstofnun að fyrirhuguð háspennulína muni hafa nokkur áhrif á lítt snortna landslagsásýnd svæðisins, einkum frá Sýrfelli að Súlum og Stapafelli og skerði heildarásýnd þess. Ennfremur telur stofnunin að við fyrirhugaðar framkvæmdir verði óafturkræft rask á eldhraunum sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt 37. gr. náttúruverndarlaga vegna slóðagerðar og gerð plana fyrir möstur. Stofnunin telur að draga megi úr áhrifum fyrirhugaðrar framkvæmda á jarðmyndanir og landslag með þeim mótvægisáðgerðum sem kynntar eru í kafla 4.5 í úrskurði þessum.

5.4 ÁHRIF Á GRÓÐUR OG FUGLALÍF

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að ekki hafi fundist sérstæðar eða sjaldgæfar plöntur á landsvísu á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði en að allnokkur röskun verði á gróðri einkum vegna slóðagerðar.

Skipulagsstofnun telur að fyrirhugaðar framkvæmdir séu ekki líklegar til að hafa veruleg áhrif á gróður að teknu tilliti til þeirra mótvægisáðgerða sem kynntar eru kafla 4.3.1 í úrskurði þessum.

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að engar fuglategundir á valista séu í beinni hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda en að áflugshætta vegna háspennulínu geti verið fyrir hendi, einkum í nágrenni Sýrfells þar sem stór kríu- og mávavörp séu í grenndinni.

Skipulagsstofnun telur að fyrirhuguð vöktun áflugshættu muni gefa upplýsingar um áhrif háspennulínu á fugla og að merking línunnar í ljósi niðurstaðna vöktunar geti verið til þess fallin að draga úr áflugshættu fugla.

5.5 ÁHRIF Á MENNINGARMINJAR

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að 4 fornleiðir sem hafi talsvert minjagildi í heild sinni geti orðið fyrir raski þar sem fyrirhuguð vegslóð liggja þvert yfir leiðirnar.

Skipulagsstofnun telur að fyrirhugaðar framkvæmdir muni hafa óveruleg áhrif á fornleifar verði fylgt þeim mótvægisáðgerðum sem gerð er grein fyrir í kafla 4.4 í úrskurði þessum.

5.6 NIÐURSTAÐA

Fyrirhuguð er lagning um 14 km langrar 220 kV háspennulínu frá iðnaðarsvæði á Reykjanesi að háspennulínunni frá Svartsengi að Fitjum í Grindavíkurbæ og Reykjanesbæ ásamt uppsetningu mastra, byggingu nýs tengivirkis og nýrrar aðveitustöðvar og gerð um 10 km vegslóðar á línuleiðinni.

Skipulagsstofnun telur að helstu umhverfisáhrif fyrirhugaðra framkvæmda verði sjónræns eðlis og áhrif á jarðmyndanir af völdum rasks vegna slóðagerðar. Að mati stofnunarinnar mun fyrirhuguð háspennulína breyta nokkuð lítt snortinni heildarásýnd fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis og hafa töluverð áhrif á upplifun göngufólks í nágrenni háspennulínu svo og vegfarenda sunnan Sýrfells. Stofnunin telur ljóst að við slóðagerð verði óafturkræft rask á jarðmyndunum sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd en að draga megi úr áhrifum á jarðmyndanir með mótvægisáðgerðum.

Skipulagsstofnun telur að fyrirhugaðar framkvæmdir séu ekki líklegar til að hafa í för með sér verulega hættu á mengun neyslvatns eða veruleg áhrif á gróður, fuglalíf eða menningarmínjar.

Á grundvelli gagna framkvæmdaraðila lögðum fram við athugun, umsagna og svara framkvæmdaraðila við þeim er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að fyrirhuguð lagning 220 kV háspennulínu frá iðnaðarsvæðinu á Reykjanesi að háspennulínunni frá Svartsengi að Fitjum í Grindavíkurbæ og Reykjanesbæ muni ekki hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif. Skipulagsstofnun telur að draga megi úr eða fyrirbyggja umhverfisáhrif fyrirhugaðra framkvæmda með þeim mótvægisáðgerðum sem gerð er grein fyrir í 4. kafla þessa úrskurðar og niðurstaða úrskurðarins byggist á.

Samkvæmt 27. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 m.s.b. þarf að sækja um framkvæmdaleyfi til Grindavíkurbæjar vegna framkvæmdanna. Aðalvalkostur Hitaveitu Suðurnesja að línuleið er í samræmi við Aðalskipulag Grindavíkur 2000-2020 og getur sveitarstjórn Grindavíkurbæjar veitt framkvæmdaleyfi á grundvelli þess. Breyta þarf Aðalskipulagi Reykjanesbæjar 1995-2015 á þann veg að háspennulínan frá Fitjum að Sandhöfn („magnesíumlínan“) verði felld út. Í deiliskipulagi þarf að gera nánari grein fyrir legu jarðstrengsins innan iðnaðarsvæðisins. Sækja þarf um starfsleyfi til Heilbrigðiseftirlits Suðurnesja samkvæmt reglugerð nr. 785/1999 fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun.

6. ÚRSKURÐARORÐ

Í samræmi við 11. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram samkvæmt 10. gr. sömu laga

af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu ásamt umsögnum og svörum framkvæmdaraðila við þeim.

Með vísun til niðurstöðu Skipulagsstofnunar sem gerð er grein fyrir í 5. kafla þessa úrskurðar er fallist á fyrirhugaða lagningu 220 kV háspennulínu, Reykjanes-Svartsengi í Grindavíkurbæ og Reykjanesbæ.

7. KÆRUFRESTUR

Samkvæmt 12. gr. laga nr. 106/2000 má kæra úrskurð Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 30. apríl 2003.

Reykjavík, 26. mars 2003.

Stefán Thors

Hólmfríður Sigurðardóttir